

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

noemde interpersoonlijke correctieve ervaringen.

In beide hoofdstukken wordt de faciliterende en structurerende rol van de therapeut transparant uitgewerkt en krijgen systeemtherapeuten mooie handvatten voor de praktijk.

Het hoofdstuk over gezinstherapie en ouderbegeleiding vond ik persoonlijk minder interessant, gezien het vooral opsommende karakter ervan. Anderzijds wordt hier het belangrijke spanningsveld tussen neutraliteit en multi-partijdigheid aangehaald en biedt dit ruimte voor reflecties over de ontoereikendheid van de relationele grondhoudingen en het concept non-directiviteit wanneer het om gezinstherapie gaat.

Samengevat: de hoofdbelofte van het verschaffen van een didactische en praktijkgerichte gids wordt met dit handboek ruimschoots ingelost. De

lezer krijgt bij elke therapeutische wandeling een degelijke stafkaart met concrete aanwijzingen, handleidingen, casusvoorbeelden, transcripten en aanbevolen literatuur. Tegelijk boet het handboek zeker niet in aan theoretische diepgang. Precies om die reden was het lezen voor mij bij momenten zwaar. Sommige titels, begrippen en theorieën vragen om de nodige uitleg en maken dat de lezer met gefocuste aandacht aanwezig dient te zijn. Desalniettemin krijgt de lezer een warme uitnodiging om mee te kijken in de therapiekamer en veel concrete handvatten die verfrissend en inspirerend werken.

Als relatie- en gezinstherapeut geef ik naast therapie aan cliënten ook training in relationele gespreksvaardigheden aan studenten klinische psychologie. Dit handboek is voor mij een welkome gids op beide terreinen.

Barbara Lavrysen

Van onzichtbare naar bevrijdende loyaliteit

Catherine Ducommun-Nagy (2008). Leuven: Acco. 206 pp. € 27,50. ISBN 978 90 334 7087 5.

In november 2008 werd met een studiedag het uitkomen gevierd van de Nederlandse vertaling van het boek *Ces loyautés qui nous libèrent* van Catherine Ducommun-Nagy, de we-

duwe van Ivan Boszormenyi-Nagy.

Sinds het verschijnen van *Invisible loyalties* (Boszormenyi-Nagy & Spark, 1973) is loyaliteit een bekend begrip, niet alleen in de contextuele benade-

ring maar in de gezinstherapie als geheel. Ducommun heeft dit boek geschreven omdat *Invisible loyalties* nooit in het Nederlands of Frans is vertaald. Ducommun is in Zwitserland geboren en opgeleid tot kinder- en adolescentenpsychiater en gezinstherapeut. Zij is *assistant professor* in de relatie- en gezinstherapie aan de Drexel University te Philadelphia en directeur van het Institute for Contextual Growth in Glenside, Pennsylvania. Zij heeft uitgebreide ervaring opgedaan met vluchtelingen, adolescenten en thuisloze jongeren.

Het boek bestaat uit twee delen. Het eerste, 'De wereld van wederkerigheid en loyaliteit', is een prettig leesbaar deel waarin grote thema's begrijpelijk en toepasbaar worden uitgelegd en op boeiende wijze in verband worden gebracht met verschillende andere referentiekaders. Zo wordt er een verband gelegd tussen enerzijds het door Nagy aangetoonde belang van billijkheid, betrouwbaarheid en vertrouwen in alle menselijke relaties en in familierelaties in het bijzonder, en anderzijds onderzoeken in uiteenlopende wetenschappen, zoals ethologie, evolutiebiologie, antropologie, sociologie en economie. Interessant is bijvoorbeeld het idee dat voor het voortbestaan van de soort de uitvinding van de schoonfamilie de belangrijkste is geweest. Maar ook het economische vraagstuk 'waarom zou je delen als je het meeste bezit?' wordt helder en boeiend uitgelegd.

De conclusie luidt (p. 41): 'Ons suc-

ces als soort en als individu is ons vermogen tot wederkerigheid en tot wederzijds vertrouwen. Ons vermogen om de bijdrage van anderen te onthouden, daar rekening mee te houden en onze engagementen na te komen, is karakteristiek voor onze menselijkheid'.

In het tweede deel, 'Loyaliteit in het leven van de familie', gaat de aandacht naar de relationele context en loyaliteit in al zijn verschijningsvormen. Voor hen die kennismaken met het gedachtegoed van Nagy is dit duidelijke en begrijpelijke taal. Maar ook voor de meer geschoolden blijft het boeiend door de context waarin het onderwerp geplaatst wordt en tevens omdat er verschillende valkuilen beschreven worden voor de therapeutische praktijk.

In dit deel worden de vier dimensies van de relationele werkelijkheid zoals Nagy die heeft beschreven (de dimensie van de feiten, de dimensie van de individuele psychologie, de systemische dimensie en de dimensie van de relationele ethiek) uitgebreid met een vijfde, de ontische dimensie. Deze dimensie, voor het eerst door Nagy genoemd in 2000, benadrukt dat wij voor onze eigen individuatie existentieel afhankelijk van anderen. Hierbij maakte hij een onderscheid tussen enerzijds deze existentiële, ontische afhankelijkheid en anderzijds een functionele afhankelijkheid (p.189).

In hoofdstuk 8 wordt uitgelegd hoe autonomie en loyaliteit met elkaar samenhangen. Kon voorheen loyaliteit

nog wel eens gezien worden als een belemmerende factor voor het verkrijgen van autonomie, hier wordt uitgelegd dat loyaliteit juist een fundament is voor het ontwikkelen van autonomie. In het laatste hoofdstuk wordt hierover geschreven (p.198): 'Het bereiken van autonomie is nooit synoniem van het bereiken van de loyaliteit. Loyaliteit is niet alleen een van de bronnen van onze autonomie, maar juist omdat wij in staat zijn tot autonomie, zijn wij in staat loyaal te zijn.'

In dit deel ook aandacht voor destructief gedrag van adolescenten en hoe je dat in relatie kunt zien met hun loyaliteit, ook al lijkt het ogenschijnlijk om deloyaal gedrag te gaan. Een zienswijze die mijns inziens in het begeleiden van deze jongeren en hun gezinnen zeer bruikbaar is.

Ducommun heeft gewerkt met vluchtelingen en hiermee ook met mensen wier levensvisie niet de westerse is. Zij vermeldt uitdrukkelijk dat het in dit boek beschreven model om de oorsprong en effecten van loyaliteit te begrijpen, een westers model is, en niet zomaar toepasbaar op andere culturen. Een voorbeeld (p.114): 'Bloedverwantschap wordt heel relatief voor families

die in reïncarnatie geloven. Voor hen is die niet meer dan een voorlopige band die we met onze kinderen hebben. We komen hen ooit ergens anders tegen onder andere vormen en we zullen later bloedverwantschap hebben met andere mensen.'

***...loyaliteit is een
fundament voor het
ontwikkelen van
autonomie...***

Het boek is vertaald door May Michielsens, verbonden aan de Leerschool voor Contextuele Hulpverlening in Rijkevorsel. Hoewel het

Belgische taalgebruik voor de Nederlandse lezer soms even wennen is, leest dit boek gemakkelijk. Bovendien is het goed bruikbaar als lesmateriaal, omdat de kernbegrippen van het contextueel werken op duidelijke wijze worden uitgelegd. Dit kan lang niet van alle literatuur over contextueel werken gezegd worden. In dat opzicht alleen al is het de vertaling meer dan waard, met als extraatje de foto's uit het familiealbum van de familie Nagy.

Heleen den Dulk

Literatuur

Boszormenyi-Nagy, I. & Spark, G. (1973). *Invisible loyalties. Reciprocity in intergenerational family therapy*. New York: Harper & Row.

